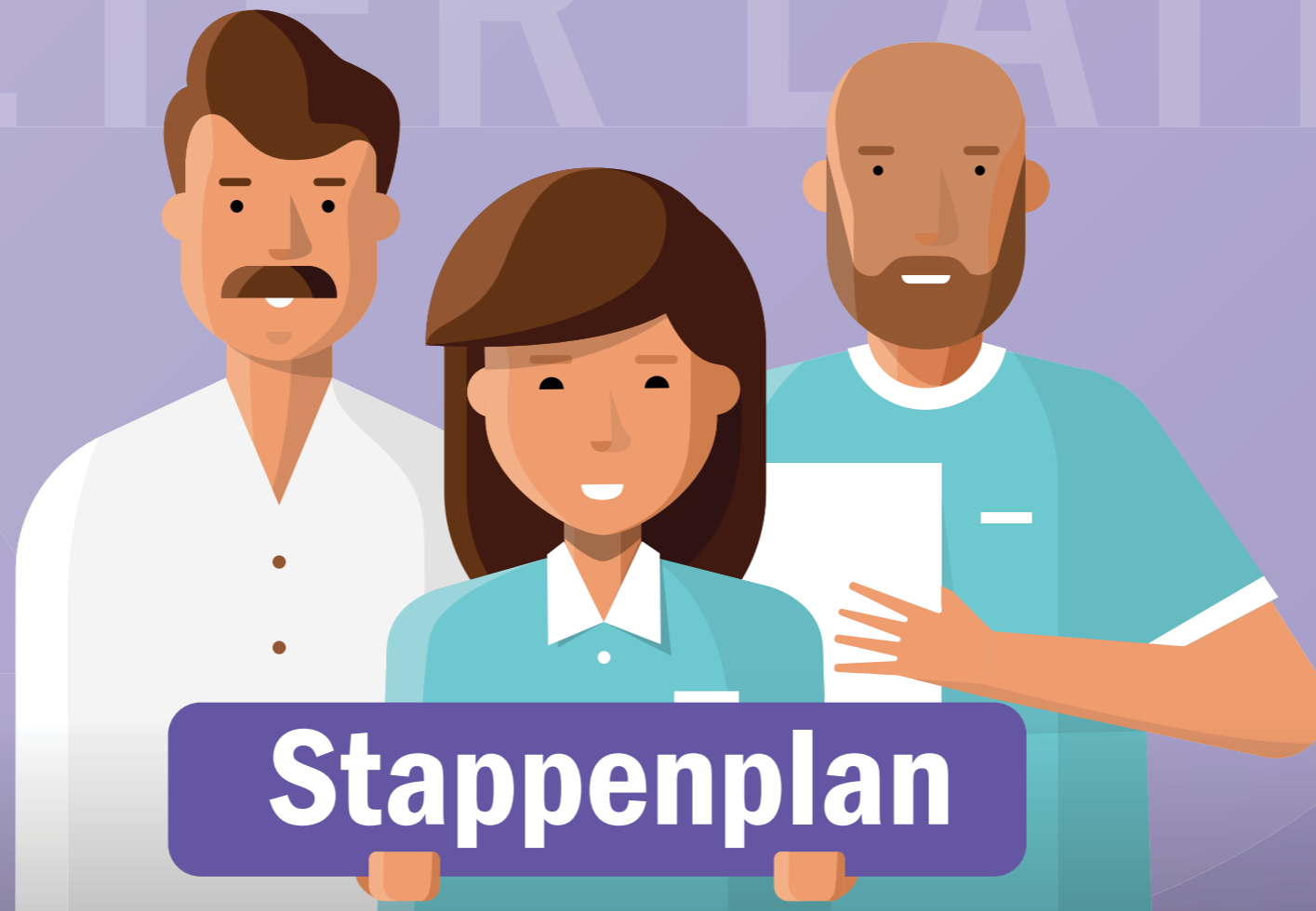

BETER LATEN

Stappenplan

Aan de slag met het minder vaak wassen met water en zeep in de wijkverpleging

Stappenplan

Stap 1:
Stel een projectteam samen

Stap 2:
Organiseer een startbijeenkomst

Stap 3:
Maak een actieplan

Stap 4:
Ga van start

Stap 5:
Evalueer hoe het gaat

Stap 6:
Afronding en borging

Beter Laten zorghandelingen komen regelmatig voor. Dit zijn zorghandelingen die vroeger nuttig en efficiënt leken. Door nieuwe inzichten en onderzoeken blijken ze nu niet meer passend te zijn. Deze handelingen kunnen voor mensen met een zorgvraag onnodig belastend, of zelfs schadelijk zijn. Daarnaast kan deze handelingen voor zowel de zorgvrager als zorgverleners onnodig veel tijd kosten. Eén van die handelingen is het dagelijks wassen met water en zeep.

Dagelijks wassen met water en zeep

Een van de meest voorkomende zorghandelingen is het dagelijks wassen van een cliënt. Uit onderzoek weten we dat het standaard dagelijks wassen met water en zeep ook nadelige gevolgen kan hebben. Zeep droogt de huid uit en kan leiden tot huidirritatie en jeuk. Ook het te warm douchen kan nadelig zijn voor de huid. Daarnaast kan het dagelijks wassen met water en zeep voor bedlegerige cliënten en cliënten met pijn als niet prettig en vermoeiend ervaren worden. Het draaien en tillen maakt deze zorghandeling lichamelijk belastend voor de cliënt én de zorgverlener. Andere mogelijkheden zijn minder vaak wassen met water en zeep of verzorgend wassen.

Er kan per client gekeken worden of dagelijks wassen wel gewenst is. Het is aan de betrokken zorgmedewerker om hier in overleg met de cliënt een afweging in te maken. Samen kunnen ze ervoor kiezen om bijvoorbeeld het aantal wasmomenten te verminderen.

Dit stappenplan is ontwikkeld door en voor wijkverpleegkundige teams, die zelf aan de slag willen met minder vaak wassen met water en zeep. In de dagelijkse praktijk betekent dit voor cliënten een hogere kwaliteit van zorg en leven. Wijkverpleegkundigen besteden hun tijd efficiënter, waardoor ze meer tijd hebben voor andere zorgtaken. Stap voor stap nemen we je mee in hoe je minder vaak kunt gaan wassen met water en zeep.

STAP 1:

Stel een projectteam samen

Stel een projectteam samen van maximaal vier mensen. Dit doe je door de juiste personen erbij te vragen. Dit zijn bijvoorbeeld: manager zorg, teamleider, kwaliteitsverpleegkundige, zorgmedewerker(s), beleidsmedewerker.

Plan een afspraak met het projectteam:

Tip: Vul met je projectteam de eerste stappen van het actieplan in voor een goede start.

Beschrijf met elkaar een heldere motivatie: Welk probleem lossen we op? Voor wie?

Bespreek het doel van het project, de rolverdeling en het tijdsplan. (Het helpt als een enthousiaste projectleider het project begeleidt!)

Bedenk met welke enthousiaste zorgteams je best aan de slag kunt gaan.

Tip: Start met twee zorgteams om van elkaar te leren.

Ga met de zorgteams of teamleider in gesprek over het project en mogelijke deelname. Bespreek of er voldoende enthousiasme is voor het project.

Handige tools voor deze stap:
(Voorbeeld) Actieplan.

‘Meneer van de Berg gaat lichamelijk hard achteruit. Het is moeilijk voor hem om uit bed te komen. De wijkverpleegkundige bespreekt met familieleden of verzorgend wassen een mogelijkheid is. Dit vinden zij een goed idee. Voor de wijkverpleegkundige scheelt het lichamelijke belasting. De familieleden zien ook dat het minder zwaar voor meneer van de Berg is.’

Voorbeeld uit de praktijk.

STAP 2:

Organiseer een startbijeenkomst

Vergroot de steun voor het project in de deelnemende teams door een startbijeenkomst te organiseren. Je informeert de betrokken zorgmedewerkers over het project tijdens deze bijeenkomst en zet samen de eerste stappen.

Wat bespreek je tijdens de startbijeenkomst?

- > Waarom doen we dit project? Wat is het doel?
- > Laat dit [filmpje](#) zien om de uitleg over het belang van dit project te geven.
- > Geef uitleg over waarom jullie aan de slag willen met het verminderen van dagelijks wassen met water en zeep. Bespreek bij deze stap de voor- en nadelen van het dagelijks wassen met water en zeep. Gebruik hiervoor eventueel de informatie die terug te vinden is in de folders 'verzorgend wassen' en 'wassen met water en zeep'.
- > Breng de huidige situatie in kaart. Hoe vaak wordt er nog dagelijks gewassen met water en zeep? Wat vinden de zorgmedewerkers hiervan?

Bespreekpunten:

- > Waarom worden cliënten dagelijks gewassen met water en zeep?
- > Wie zijn erbij betrokken? Denk bijvoorbeeld aan: arts, verpleegkundige, aandachtsvelder, gespecialiseerd verpleegkundige.
- > Wordt er al verzorgend gewassen door zorgmedewerkers? Wat zijn hun ervaringen?
- > Wat zijn de voor- en nadelen van verzorgend wassen en van wassen met water en zeep?
- > Welke andere mogelijkheden zijn er?

- > Wat kan ervoor zorgen dat het niet lukt om cliënten minder vaak te wassen met water en zeep? Wat zijn de risico's? Waar ben je bang voor/waar zie je tegenop? Zie voorbeelden van belemmerende factoren.
- > Wat zou het team graag op willen pakken? Verzorgend wassen of minder vaak wassen? Een combinatie van beide is ook mogelijk.

Voorbeelden van waarom het niet lukt: cliënt vindt het niet prettig, de kosten voor de doekjes worden niet altijd vergoed, zorgmedewerkers/cliënten weten niet hoe de doekjes gekocht kunnen worden, zorgmedewerkers vinden het lastig om het gesprek aan te gaan met cliënten, medewerkers zien er het nut niet van in.

 Tip: In de praktijk blijkt dat ook bij medewerkers overgaan naar verzorgend wassen soms een andere manier van denken vraagt. Met name de kosten en duurzaamheid zijn redenen voor zorgmedewerkers om verzorgend wassen niet toe te passen. Daarom vinden zij het vaak makkelijker om minder vaak te wassen dan verzorgend te wassen.

Duurzaamheid

Er is voor verschillende wassen-zonder-water producten bekeken wat de invloed is op het milieu. Dit laat zien dat wassen-zonder-water producten minder schadelijk zijn voor het milieu dan wassen met water en zeep. Ook zijn er zijn biologisch afbreekbare washandjes en -doekjes in de handel en hebben sommige producten een milieu keurmerk. Wij raden aan om afhankelijk van de gekozen fabrikant te kijken wat de gevolgen zijn voor het milieu.

'Als ik uitreken hoeveel water en energie het scheelt bij twee of drie keer minder wassen in de week. Dat scheelt een heleboel.'

Voorbeeld uit de praktijk.

> **Maak zo concreet mogelijke vervolgspraken op korte termijn over:**

- Tijdsplan: Bepaal een duidelijke start en een duidelijk eindpunt. Denk bijvoorbeeld aan een periode van 12 weken. Maak ook afspraken over welke acties wanneer uitgevoerd worden en wanneer deze worden teruggekoppeld.
- Rolverdeling: Wie gaat welke acties uitvoeren?
- Ambassadeur: Spreek af wie namens het team ambassadeur wordt. De ambassadeur motiveert het team, houdt de tijdplanning in de gaten en draagt zorg voor het nakomen van gemaakte afspraken.

> Vul gemaakte afspraken in op het actieplan.

Handige tools voor deze stap:

Filmpje RENEW, Beter Laten Lijst, Folders dagelijks wassen met water en zeep, Verzorgend wassen (voor zorgmedewerkers), Draaiboek startbijeenkomst, Format PowerPoint startbijeenkomst, (Voorbeeld) Actieplan.

'Meneer Tahiri heeft ernstige COPD. Douchen en wassen kost veel energie. De wijkverpleegkundige bespreekt de mogelijkheid van verzorgend wassen met meneer en zijn vrouw. Ze willen het graag een keer uitproberen. Het blijkt een heel prettig hulpmiddel. Meneer is minder uitgeput na het wassen. Hij houdt meer energie over voor de dag. Hij vindt het zo prettig dat hij zelf de washandjes gaat aanschaffen. De wijkverpleegkundige heeft meer tijd voor andere dingen en kan wat langer blijven voor een praatje.'

Voorbeeld uit de praktijk.

STAP 3:

Maak een actieplan

Je hebt nu alle input van het zorgteam gekregen en komt als projectteam weer samen. De ambassadeurs uit de zorgteams sluiten hier ook bij aan. In deze fase bespreek je de uitkomsten, bepaal je de strategie en maak je een actieplan.

> Bespreek de volgende vragen:

- *Welke belemmerende factoren zijn uit het overleg met de zorgteams naar voren gekomen.*
- *Wat hebben de teams nodig om deze zorghandeling te verminderen:*
 - **Kennis (weten):** Welke kennis is nodig en op welke wijze kun je deze kennis aanbieden?
 - **Vaardigheden (kunnen):** Welke vaardigheden of handelingen zijn nodig? Bijvoorbeeld gespreksvaardigheden.
 - **Houding of motivatie (snappen of willen):** Wat is nodig om de juiste kennis en motivatie te krijgen en te borgen? Bijvoorbeeld informatie.
 - **Inzicht (doen):** Het Beter Laten echt doen en zelfstandig kunnen toepassen naar eigen inzicht.
- > Regel de voorwaarden en hulpmiddelen die het team nodig heeft. Denk bijvoorbeeld aan scholing, bespreking van de casus of situatie, rollenspel, afspraken met betrokken zorgverleners en leveranciers.
- > Vul met elkaar het actieplan in en maak de acties zo concreet mogelijk. Leg afspraken vast in een haalbaar tijdspad.

Een voorbeeld van hoe je aan de slag kunt gaan met het verminderen van dagelijks wassen met water en zeep. Deze stappen kun je opnemen in je actieplan.

Voorbeeld van stappen:

> Ga na of alle medewerkers uit het zorgteam voldoende informatie hebben en aan de slag kunnen met verzorgend wassen. Wat zijn de voordelen? Hoe pas je dit toe in de praktijk? Het kan helpen om hier een klinische les voor te organiseren. Er zijn ook goede ervaringen met het uitnodigen van een leverancier van de doekjes. Soms kunnen zij proefpakketten leveren.

> Breng in kaart welke cliënten voordeel kunnen hebben bij minder wassen met water en zeep. Denk hierbij aan bedlegerige cliënten, terminale cliënten of cliënten die hun zelfredzaamheid willen vergroten.

Wat kan onder meer een rol spelen om verzorgend te wassen of minder vaak te wassen met water en zeep?

- wens van de cliënt
- hygiënische redenen, zoals incontinentie of huidletsel
- fysieke belasting voor de cliënt
- vergroten zelfredzaamheid

> Ga in gesprek met cliënten, benut hiervoor de informatiefolder over verzorgend wassen. Begin klein, denk aan 2 of 3 cliënten. Bespreek met de client of die de verzorgende washandjes wil gebruiken of liever minder vaak wil wassen met water en zeep.

Tip! Soms vinden cliënten het moeilijk om te veranderen en zeggen ze snel 'nee'. Hoe ga je hier als medewerker mee om? Deze gesprekken kun je oefenen met het team.

Maak met het team duidelijk afspraken over de inzet van de verzorgend wassen doekjes of het verminderen van dagelijks wassen met water en zeep. Het is belangrijk dat iedereen dezelfde werkwijze volgt. Dit helpt ook de cliënt.

Ga aan de slag en probeer 1 of 2 weken of het goed werkt. (Ga verder naar stap 4)

Tip: Informeer je cliënten dat het een proef is. Mogelijk willen ze dan sneller meewerken. Wanneer het bevalt, kan het voor langere termijn ingezet worden.

Mevrouw Groen van 92 heeft een zeer gevoelige huid. Het afdrogen met een handdoek kan soms al voor wonden zorgen. De wijkverpleegkundige stelt verzorgend wassen voor. Dit biedt een uitkomst voor mevrouw Groen. Afdrogen is niet meer nodig en de lotion helpt bij de gevoelige huid.

Voorbeeld uit de praktijk.

Handige tools voor deze stap:

(Voorbeeld) Actieplan, Gesprekstool, Vragenlijst leverancier, Folders voor cliënten en zorgmedewerkers.

STAP 4:

Ga van start

Nu is het tijd om aan de slag te gaan! Alleen door te doen ontdek je of de nieuwe werkwijze ook in de praktijk goed werkt. Laat de hulpmiddelen zien die de teams kunnen gebruiken om de zorghandeling te verminderen. Dit kan bijvoorbeeld tijdens een teamoverleg.

- > Bespreek het concept van het actieplan en de beschikbare hulpmiddelen met de teams. Bijvoorbeeld proefpakketjes van verzorgend wassen. Vraag of iedereen zich hierin kan vinden en of er nog aanvullingen zijn.
- > Geef aan dat er ruimte is voor vragen. Ga na wat de teams verder nog nodig hebben, voordat ze kunnen starten.
- > Informeer zorgmedewerkers wie ze kunnen benaderen bij vragen of wanneer ze ergens tegenaan lopen.
- > Maak concrete afspraken met de teamleden over wie wat doet en het tijdsplan.

Tip: Gebruik een verbeterbord waar medewerkers kunnen opschrijven waar ze tegenaan lopen bij het uitvoeren van de afgesproken acties.

Plan een of meerdere vaste evaluatiemomenten in. Laat vooraf weten wat er inhoudelijk geëvalueerd wordt, zodat iedereen zich hierop (inhoudelijk) kan voorbereiden. Ervaringen kunnen worden bijgehouden in het Elektronisch Cliënten Dossier (ECD). Zie stap 5 met voorbeeldvragen.

Handige tools voor deze stap:
Actieplan.

STAP 5:

Evalueer hoe het gaat

In deze stap zorg je voor kleine momenten om te kijken of de geplande acties echt effect hebben. Het helpt om vooraf zelf een aantal vragen mee te geven ter ondersteuning van de evaluatie. De ambassadeur verzamelt de input van de zorgmedewerkers en maakt hier een overzicht van voor het evaluatiemoment.

‘Door vooraf een aantal korte vragen mee te geven aan collega’s waarin de ervaring met het verzorgend wassen werden vastgelegd konden we ervaringen tijdens het volgend teamoverleg gelijk evalueren’.
Voorbeeld uit de praktijk.

Plan regelmatig van deze korte momenten om de ervaringen van de zorgteams te evalueren. Bijvoorbeeld tijdens een teamoverleg. Hierbij kijk je naar de ervaringen en hoe het staat met de afgesproken acties. Waar lopen de zorgteams tegenaan waar jij nog niet aan gedacht had? Stel het actieplan bij als dat nodig is, om nog meer succes te hebben.

Deze vragen kunnen helpen bij de evaluatie:

- Hoe gaat het met de acties? Wat is gelukt en wat niet?
- Hoe ervaart de cliënt het minder wassen of wassen met verzorgende washandjes?
- Welke ervaringen heb jullie als zorgverleners met het minder wassen of wassen met verzorgende washandjes?
- Is de cliënt bereid om over te stappen naar verzorgend wassen?
- Waar lopen jullie tegenaan?
- Wat hebben jullie nodig voor een volgende stap?

STAP 6:

Afronding en borging

De nieuwe werkwijze wordt toegepast in de dagelijkse praktijk. Nu is het moment om te zorgen dat de nieuwe werkwijze standaard onderdeel blijft van jullie werk. Een eindevaluatie geeft hierbij inzichten en kan ondersteunend zijn om tot goede afspraken te komen voor de borging.

> **Eindevaluatie met de zorgteams:**

Ga in gesprek met de teams over de resultaten en geleerde lessen. Zijn de vooraf vastgestelde doelen in het actieplan behaald? Vraag naar hun ervaringen en of zij terugkijken op een succesvol project. Wat zijn de ervaringen van zorgmedewerkers en betrokken cliënten? Blijft verzorgend wassen of minder wassen met water en zeep onderdeel van het dagelijks werk?

> **Eindevaluatie met het projectteam:**

Bespreek met het projectteam de eindevaluatie en wat er uit de tussentijdse evaluatie kwam. Wat leren jullie hiervan? Hebben de acties het effect bereikt dat jullie voor ogen hadden?

Tip: Je kunt de evaluaties delen met de teamcoach en/of zorgmanager als start van de borging.

Borging

Zijn er mooie resultaten bereikt? Dan wil je natuurlijk dat de verbeteringen worden meegenomen in de dagelijkse routines en het gedrag van de teams. Hoe zorg je daarvoor?

> Leg afspraken over de nieuwe werkwijze vast in werkinstructies, protocollen of het ECD.

Neem afspraken over (verzorgend) wassen op in de anamnese voor nieuwe cliënten.

Zorg dat iedereen op de hoogte is. Denk hierbij ook aan het inwerken van een nieuwe collega.

Zorg dat informatiemateriaal makkelijk beschikbaar is, zoals folders voor cliënten en zorgverleners.

Maak het thema een vast agendapunt van het teamoverleg, zodat het binnen de teams onder de aandacht blijft.

Voorkom terugval naar (oud) gedrag. Dat doe je door oudere protocollen, materialen en hulpmiddelen weg te halen.

Rol het project uit bij zorgteams in de rest van organisatie. Als dat gewenst is.

Informeer sleutelfiguren over de resultaten van het project. Denk hierbij aan: zorgmanagers, teamleiders, beleidsmedewerkers, bestuurders en opleiders. Zij komen vaak op meerdere locaties bij zorgteams en kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de verspreiding binnen de organisatie.

Overzicht van beschikbare tools minder vaak wassen met water en zeep

Actieplan

Beter Laten Lijst

Filmpje RENEW

**Draaiboek
startbijeenkomst**

**PowerPoint
startbijeenkomst**

**Gesprekstool oefenen
nieuwe cliënten**

**Gesprekstool
oefenen team**

**Informatieflyer
medewerkers**

**Informatieflyer
cliënten**

**Vragenlijst
leverancier**

Colofon

Verantwoordelijk voor uitgave: Deze publicatie is tot stand gekomen met een subsidie van ZonMw. RENEW is een project van IQ healthcare en Radboudumc Nijmegen, in samenwerking met Vilans, Hogeschool Arnhem Nijmegen en V&VN.

Auteurs: Karlijn Nanninga, Marieke Sengers (Vilans), Getty Huisman-de Waal en Benjamin Wendt (Radboudumc).

Contact: Getty.Huisman-deWaal@radboudumc.nl

Eindredactie: Saskia Baardman (Vilans)

Ontwerp: Jeroen van Ingen

Refereer naar dit stappenplan als: Nanninga, K., Sengers, M., Wendt, B., Huisman-de Waal, G. (2024). Beter Laten Stappenplan 'Aan de slag met het minder vaak wassen met water en zeep in de wijkverpleging'

© | 2023 Alle rechten voorbehouden. Deze publicatie mag je downloaden, vereenvoudigen en naar verwijzen. Wil je een onderdeel gebruiken voor je eigen publicatie? Dan is hier voorafgaand schriftelijke toestemming van de auteurs voor nodig.

*Namen van de cliënten zijn fictief en niet te herleiden naar echte personen.

Met dank aan de deelnemende organisaties aan de pilot: Buurtzorg, Proteion, Santé Partners en ZZG zorggroep.

